

Hästtjejer

Identitetsskapande och könsföreställningar i stallet

Andrea Hofmann

C- uppsats

ETN 103 HT 04

Etnologiska institutionen

Lunds universitet

Handledare: Cecilia Fredriksson

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte och frågeställningar	4
Metod och material	5
Hästtjejerna.....	5
Tidigare forskning	6
Forskarens roll.....	7
Begrepp och teori	8
Modernitet	8
Genus och normalitet	9
Disposition	10
Hjärta och smärta	11
Hästtjejerna som ungdomsgrupp.....	11
Frizon	13
Hästarna	15
När man faller och faller fel.....	17
Olika världar	21
Tävlingsplatsen.....	21
Där killarna är	23
Att befinna sig i en tjejsport.....	25
När hästtjejen blir hästvinna.....	29
Sammanfattande diskussion	31
Källor	34

Inledning

En dag i stallet

Igår blev jag sparkad av en häst. Okej, jag har blivit sparkad innan av en häst, men den här gången var det annorlunda.

Själv satt jag på en häst, och såg min sköthäst komma galopperande rakt mot mig. Hon vänder sig om och sparkade bakut på den hästen jag red, trodde hon, men prickade mig, rakt på smalbenet.

Jag blev jätterädd, eftersom min ridlärare sa att det kanske BARA var en spricka. Men jag hade tur, det blev bara en jättestor bula och ett blått smalben.

Jag hade tur som hade min snälla kompis där. Hon hjälpte mig in i stallet. När jag kom in i stallet, blev jag biten av en annan häst. Jag fick ett bitmärke på handen. Aj aj, men inte slutar jag rida för detta. Jag ÄLSKAR hästar och de är det viktigaste i mitt liv. Så jag tänker rida nästa vecka igen.

Chosan

PS. När jag kom hem kände jag mig misshandlad!
(Sydsvenskan 2004-10-11)

Texten kommer från Postis, en sida i Sydsvenskan dit ungdomar under 17 år får skicka in sina tankar och åsikter. ”Chosan” tar med oss rakt in i hästvärlden, hon beskriver en plats full av hjärta och smärta. Hur hon blev skadad, om och om igen, till och med kände sig misshandlad, men att kärleken till hästen aldrig skulle försvinna. Det finns ingen direkt indikation på att ”Chosan” är en tjej, men sannolikheten är stor eftersom drygt 80 procent av de som rider på ridskolor i Sverige är tjejer eller kvinnor (Hedén & Matthis & Milles 2000:17). 65 procent av de som rider på ridskola är dessutom under 25 år vilket gör ridsporten till den näst största ungdomsidrotten i Sverige (www.ridsport.se).

Även om hästsporten engagerar så många har kulturforskning kring sporten inte syns till. Hästtjejerna syns i statistik angående vilka sporter som är tjejernas favoriter. Vi ser dem på teve från Globen Horse Show, delta eller sitta på läktaren och heja på Malin Baryard. De figurerar i ungdomsböcker där de räddar en häst från dess onda ägare. De finns i sina rum, med väggar fyllda av planscher, med hästar. De finns i stallet och tar hand om sina sköthästar, pratar med andra hästtokiga kompisar.

Hästtjejerna befinner sig i en utforskad ungdomskultur, vilket väcker en mängd frågor. Vad innebär det t ex att tjejer dominerar ett område? I samhället brukar det generellt vara så att det är killarna som skapar områden, som tjejerna uppmanas att söka sig till. I hästvärlden är det till synes tvärtom.

På ridskolan dominerar tjejerna, men när man ser närmare på de tävlingar som tjejerna deltar i eller sändningar från elitnivå på teve förmedlas bilden av att killarna har övertaget och är lyckosamma i sporten. Det finns således en paradoxal bild av hästvärlden som jag vill tydliggöra och därefter se hur den påverkar tjejernas identitetsskapande.

Tidigare studier av ungdomsgrupper har valt att fokusera på synliga och utåtriktade grupper, i dessa är tjejerna generellt osynliga (Ganetz 1991:12). Min ambition är att placera hästtjejen i samma rum som alla andra ungdomsgrupper, men även se hur föreställningar om kvinnligt och manligt reproduceras i hästvärlden.

Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att gestalta hur hästtjejer skapas i stallet, och på vilket sett de även skapar en ungdomsgrupp, hur denna ”grupp” ser ut och vad den har för betydelse för tjejerna i sitt identitetsskapande. Vilka egenskaper premieras inom gruppen? Hur ska man vara som hästtjej? Vilka tankar har hästtjejen om sig själv? På vilket sätt ska en ”normal” hästtjej bete sig? Det centrala i stallet är hästen, det är runt den som tjejerna rör sig; vilken roll och betydelse får den?

Hästsporten brukar generellt bli kallad för *tjejsport*, eftersom det framförallt är tjejer som är engagerade. Men vad innebär denna klassificering? Skapar enbart definitionen i sig egenskaper och beskrivningar som kan kopplas till föreställningar om kvinnligt genus? Vad innebär det att bli kallad eller att kalla sig själv för hästtjej?

Killarna dyker upp när det är dags för tävling, och på elitnivå dominerar de arenan. Vad händer på vägen mellan *stallet* och *tävlingarna*? Har det någon betydelse för tjejernas identitetsskapande att killarna inte finns i stallet, men sedan dyker upp på tävlingar och ses i media som lyckosamma ryttare?

Både tjejer och killar blir könsdisciplinerade, vilket betyder att de tidigt i livet lär sig hur en kvinna respektive man är eller ska vara. Hur tar detta sig i uttryck i den världen som hästtjejerna rör sig i?

Mitt huvudsakliga syfte kan sammanfattas i två övergripande frågor:

Vad är det för identitet som skapas och premieras i stallet?

Vilka föreställningar om kvinnligt och manligt reproduceras i stallet?

Jag har valt att använda en feministisk syn på min forskning vilket betyder att jag vill synliggöra maktrelationer mellan kvinnor och män, även kvinnor emellan, och genom kunskap skapa en förändring (Lövkröna 2002:22).

Metod och material

Hästtjejerna

Det empiriska materialet har skapats med hjälp av intervjuer med hästtjejer. Med de berättelser som jag fått av informanterna har jag tagit emot kunskap som jag sedan har haft ansvaret att återge så sanningsenligt som det är möjligt. Eftersom jag har haft stallet som en specifik plats för mitt fältarbete har jag också haft tillfälle att observera hästtjejerna i den vardag och miljö som de delar med hästarna och sina kompisar.

Insamlingen av materialet gjorde jag på Malmö Ridklubbs anläggning, en av Sveriges största ridklubbar. Den har en stor ridskoleverksamhet vilket medför att det finns gott om hästtjejer där. Jag har själv ridit där under en termin. Det gav mig fördelen att jag redan visste var jag kunde röra mig, var jag kunde hitta hästtjejerna. Informanter var alla okända för mig och jag fick tag på dem på plats och fick göra intervjuerna direkt efter att de hade tackat ja. Detta medförde att varje gång jag befann mig i stallet visste jag aldrig hur det skulle sluta. Hade jag vetat det, hade jag bättre kunnat förbereda mig och kanske också fått ett annat resultat.

Jag har gjort fyra intervjuer varav en parintervju. Parintervjun gjordes med **Anja** och **Charlotte** som var 12 respektive 13 år. Jag började först med att fråga Anja om hon kunde tänka sig att ställa upp på en intervju, sen följde det sig så att hennes kompis också ville vara med. Parintervjun var alltså inte planerad, men den visade sig ändå vara en fördel. Tjejerna kompletterade varandras åsikter och fyllde i varandras meningar. Däremot kan den andres närvaro ha påverkat dem på ett sätt som jag inte vet något om. Den andra intervjun gjorde jag med **Sara** som var 18 år. Jag fick tag i henne efter hennes lektion och fick vänta ett tag medan hon tog hand om sin häst. Den tredje intervjun gjorde jag med **Karin** som var 21 år. Henne mötte jag i privatstallet och även här fick jag vänta tills hennes häst var klar. Med hjälp av Karin fick jag sedan kontakt med **Susanne** som var 17 år. Hon befann sig i ”ponnyavdelningen” i privatstallet. Susanne skilde sig från de tidigare informanterna då hon hade en egen häst. De andra hade en eller flera sköthästar vilket jag senare kommer att förklara innebörden av.

Intervjuerna gjorde jag i ett café som låg i anslutning till stallet. Cafét fungerade även som ”väntrum” för föräldrar och syskon. Under intervjuerna med Anja, Charlotte och Sara var det mycket liv och rörelse i cafét vilket kan ha distraherat dem. Sara frågade t ex några gånger om jag kunde upprepa mina frågor. Däremot var cafét stängt när jag intervjuade Karin och

Susanne, och jag har märkt att deras berättelser skiljer sig mot de andras. Om det var för att det bara var jag och dem i rummet eller om det berodde på något annat är svårt säga.

En annan orsak till att informanternas berättelser skilde sig åt kan ha med deras ålder att göra. Eftersom alla började rida vid 7 till 8 års ålder hade de på grund av sin ålder olika erfarenheter och därav också olika positioner inom hästvärlden, vilket även påverkade deras berättelser.

Jag har valt att anonymisera alla informanterna för att skydda deras identiteter.

Som komplement till intervjuerna har jag haft extra koll på sidan Postis i Sydsvenskan. Vid vissa tillfällen har det dykt upp insändare med tankar, funderingar eller åsikter kring hästsporten. När jag har känt att informanternas berättelser inte räckt har jag valt att använda mig av dessa insändare. Problemet med dem är att det ibland har varit svårt att avgöra om det är en tjej eller kille som skrivit insändaren.

Tidigare forskning

Trots att det är så många som är engagerade i hästsporten är ämnet fortfarande ett outforskat fält inom etnologisk forskning (och även inom andra liknande ämnen). Detta har varit svårt för mig då jag saknat någon eller något att referera till eller inspireras av. Däremot finns det en del forskning om ungdomskulturer, tonårsflickor och sport som jag har valt att använda mig av.

Den norska etnologen Bjarne H. Sverkelis studier av *Hundeliv i Norge* har jag använt för att se hur djur, och i mitt fall hästar, tar plats och får roller i människans liv. Sociologerna Philip Lalander och Thomas Johansson har skrivit boken *Ungdomsgrupper i teori & praktik* som jag framförallt har använt för att åskådliggöra hästtjejerna som ungdomsgrupp. Med deras diskussioner kring användningen av symboler som avgränsningsverktyg och gruppens betydelse för individen har jag kunnat urskilja hästtjejerna från omgivningen.

Thomas Ziehe har haft en framträdande roll i ungdomsforskning sedan början av 90-talet. I boken *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning, modernitet* har hans reflektioner och teorier kring ungdom och modernitet varit viktiga för mig. Även om han inte använder eller funderar kring hur genus kan påverka ungdomarna, kan man ändå genom att själv applicera genus, använda hans resonemang på hästtjejerna. Etnologen Åsa Anderssons avhandling *Inte samma lika. Identifikation hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel* har jag kunnat använda för att få ett genusperspektiv på hästtjejerna. Även om hon studerat tjejer i grupp med multietniskt bakgrund så kan man ändå använda hennes resonemang på hästtjejerna, särskilt vad gäller dikotomin privat och offentlig sfär. Sociologen Mats Franzéns artikel *Gren och stil, eller*

sport som ungdomskultur ur boken *Ungdomskultur i Sverige* har jag använt för att kunna se hur sport kan bli en ungdomskultur. Han använder också ett genusperspektiv vilket gör artikeln ännu mer användbar. Pedagogen Ulla Tebelius har skrivit artikeln *Vad betyder idrott för tonårsflickan?* i antologin *Om unga kvinnor*, där hon resonerar kring vilka föreställningar omvärlden har om tjejen som sportutövare, samt hur detta kan påverka tjejernas inställning till sig själv, sin kropp och sin sport. Pedagogen Birgitta Fagrell har skrivit avhandlingen *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar. Om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Jag har framförallt använt hennes resonemang angående hur könsstereotyper reproduceras i idrottsverksamheter. Pedagog Per Nilssons bok *Fritid i skilda världar* har jag utnyttjat när jag har beskrivit hur hästtjejererna blir hästkvinnor, däremot är detta till stor del ett obearbetat statistiskt material som jag framförallt använder för att tydliggöra mitt resonemang.

Forskarens roll

När jag valde stallet och tjejerna som studieobjekt var det inte utan ett intresse för just det fältet. I likhet med mina informanter, började jag rida när jag var 7 år. Efter det har jag tillbringat tusentals timmar på både ridskolan, och när jag blev äldre, i privatstall där jag hade en egen häst. Som många andra hästtjejer lämnade jag stallet under gymnasiet. Detta medför att jag har tagit med mig egna erfarenheter och värderingar av hästvärlden in i mitt arbete, något jag måste uppmärksamma, eftersom det inte är de som är centrala. De har både hjälpt och stjälat mig under både fält- och uppsatsarbetet. De har hjälpt mig att sätta mig in i hästtjejens värld, men också gjort mig blind för oväntade fenomen.

Det är viktigt att forskaren är reflexiv i sitt skapande av kunskap, och reflekterar över sin egen roll och sina egna erfarenheter. Samtidigt som forskaren letar efter och samlar andras berättelser, kommer hon också att skapa en egen under själva textarbetet. Forskaren ser mönster i berättelserna, hon väljer essenser och tolkar sedan dessa med hjälp av teorier för att sätta in dem i ett sammanhang (Börjesson 2003:76).

Det centrala i mitt empiriska material är alltså mina informanters berättelser. Men hur dessa har artat sig har också att göra med hur jag som forskare har hanterat mötet med informanterna. Under intervjutillfällena har jag försökt vara uppmärksam på de maktrelationer som kan skapas mellan intervjuaren och informanten. Det är jag som har ställt frågorna, styrt in informanten på de områden som jag är intresserad av (Börjesson 2003:77). Jag har försökt tona ner mina egna erfarenheter och istället uppmuntrat informanten att beskriva sina egna. Jag har innan intervjun redan börjat kategoriserat mina informanter som

hästtjejer vilket medför att de vet att de kommer att intervjuas just därför. Detta kan ha skapat förutfattade meningar om vad de som hästtjejer kan tillföra mig som intervjuare (Börjesson 2003:89). Etnologerna Billy Ehn och Barbro Klein menar att hur objektiv man som forskare än försöker vara så kommer slutresultatet ändå vara ett växelspel mellan forskaren och hennes informanter (Ehn & Klein 1994:11).

Begrepp och Teori

Det resonemang som jag kommer att föra i uppsatsen byggs upp med hjälp av olika begrepp och teorier som jag här ska redogöra för. För att placera hästtjejerna i ett sammanhang tänker jag klargöra hur moderniteten har påverkat individen, i mitt fall, specifikt ungdomar och tjejer. Genom att sedan resonera kring genus och normalitet kommer detta även att fördjupas.

Modernitet

Modernitetsprocessen är ständigt pågående. Den verkar på olika plan i samhället, men det som jag är intresserad av är hur den påverkar den sociala och kulturella individen.

Hästtjejerna rör sig i moderniteten på så sätt att de är *ungdomar, tjejer* och har en *fritidssysselsättning*. Det är relativt nytt, sen 1950-talet, att kunna klassificera individen som ungdom, och att tjejer kan vara aktiva karakteriserar också hur moderniteten har fungerat (Nilsson 1998:31ff).

Under modernitetsprocessens gång har individen blivit påverkad av något som Ziehe kallar för *kulturell friställning* (Ziehe 1989:38). Med det menar han att individen inte längre styrs av traditionella normer utan istället kan finna, upptäcka, förändra och välja sin egen identitet. Detta blir extra påtagligt för ungdomar eftersom de befinner sig i en identitetsprocess. Sociologen Thomas Johansson vill understryka att Ziehes resonemang kan verka hårddraget och att det också kan betraktas som *förändringar* eller *förnyelse* av traditioner (Miegel & Johansson 1994:14). Den kulturella friställningen hänger ihop med hur samhället i större utsträckning har individualiserats. Ulrich Beck menar att det har påverkat individen på så sätt att de sociala nätverk, exempelvis familjen, som tidigare skapat trygghet, delvis har försvunnit och bytts ut mot andra (Beck 2000:208). Stallet och hästvärlden kan t ex ses som ett modernt substitut för familjen.

Den kulturella friställningen och individualiseringen innebär inte bara frihet utan kan även bli ett krav som ger upphov till osäkerhet och ambivalens. Individen har blivit mer medveten om att den just är en människa, den har blivit mer fundersam i sitt sätt att se sig själv och sin omvärld. Individen väger, vänder och vrider på allt (Ziehe 1989:35ff). Detta är således ingen

oproblematiserande process. I och med att människan har blivit mer reflexiv i sitt tänkande uppstår det även en ambivalens. I hästtjejernas fall; tycker jag om den här hästen? Vågar jag hoppa det där hindret? Vill jag vara *hästtjej* eller vill jag bli identifierad som något annat?

Sociologen Zigmunt Bauman menar att individen letar och skapar sig en identitet just för att värna sig och blir vän med ambivalensen (Bauman 1994:20). I och med att tjejerna i stallet just identifierar sig (eller blir identifierade) som *hästtjejer* blir det möjligt för dem att hantera känslan att känna sig osäkra som individer.

Genus och normalitet

För att kunna urskilja hur en plats dominerad av tjejer beskrivs använder jag begreppet genus. Genus används som begrepp för att skilja biologiskt kön från kulturellt skapade. Det betyder att könsidentiteter framför allt är konstruerade, att de skapas socialt och kulturellt (Ambjörnsson 2004:11). Genus kommer jag att använda för att se vilka föreställningar om kvinnligt och manligt som kan tänkas figurera runt hästtjejen, samt hur de även kan påverka hästtjejens identitetsskapande. I samhället finns det t ex föreställningen om att mannen är människan och kvinnan är avvikande. Kvinnan ses som en omsorgsfull, känslsam, mjuk och relationsinriktad individ medan mannen är självständig, målmedveten och förnuftig (Gemzöe 2002:80). Kan hästtjejen även befinna sig i denna könsordning, och i så fall, hur gestaltar sig den? Men även: finns det i hästvärlden motsättningar till den rådande könsstrukturen, och hur kan de i så fall uttrycka sig?

När man kopplar egenskaper till kvinnliga och manliga attribut skapas förutfattade meningar om vilka roller som ska spelas i samhället. Det finns en kulturell nedvärdering av kvinnans egenskaper, t ex inom lågbetalda yrken där mestadels kvinnor arbetar. Detta ger en bild av att kvinnans roll är osynlig och betydelslös (Gemzöe 2002:18).

Föreställningar om hur man ska vara som t ex tjej verkar genom normalisering. Normer är både det mest förekommande och det eftersträfvansvärda. De fungerar inte bara beskrivande utan också reglerande (Ambjörnsson 2004:21). När jag resonerar kring föreställningar om hästtjejen kommer jag att använda mig av normen.

Filosofen Judith Butler menar att genus skapas genom handlingar. Det är alltså inte ett statiskt tillstånd, utan det måste hela tiden upprepas för att bli bekräftat som en könsidentitet (Ambjörnsson 2004:12ff). Vilka handlingar är könsbindande till hästtjejernas värld?

Kvinnoforskning har som syfte att synliggöra kvinnan som människa, att jämställa kvinnan med mannen. Det har uppstått kritik mot att forskning kring tjejer snarare synliggör könsskillnader istället för att utplåna dem. Denna typ av forskning är en ny tradition som hela

tiden förändras och den kunskap som skapas om kvinnan gör att man måste börja fråga sig vad en människa är igen? Man pratar om en dekonstruktion av begreppet kvinna, då man börjar se på vilka skillnader som uppstår kvinnor emellan (Gemzöe 1993:7). Styrts hästtjejer av varandra på något sätt, hur uttrycker det sig i så fall?

Disposition

I det första kapitlet, *Hjärta och smärta*, inleder jag genom att gestalta hästtjejerna som ungdomsgrupp. Jag vill synliggöra hur hästtjejerna som ungdomsgrupp positionerar sig till varandra och andra och vilken betydelse det kan ha för dem. Därefter ska jag beskriva hästvärlden, där hästen har en central roll. Jag vill visa vilken position hästen får i tjejernas vardag, på vilket sätt hästen blir ett medel för att kunna hantera den moderna ambivalensen, och hur detta även ger upphov till risker, på både det fysiska och mentala planet. I det andra kapitlet, *Olika världar*, diskuterar jag tävlingsammanslagen, hur hästtjejerna beskriver dem och normerna kring huruvida tjejer förväntas vara tävlingsinriktade eller inte. I och med det kommer jag också in på platsen där killarna befinner sig, och hur hästvärlden växlar mellan privat och offentlig sfär. Det blir därmed en övergripande diskussion om hur föreställningar om kvinnligt och manligt reproduceras i hästvärlden och hur det kan tänkas påverka tjejerna. Slutligen för jag ett resonemang om vad som händer när hästtjejen blir ”hästkvinna”.

Hjärta och smärta

I detta kapitel vill jag presentera hästtjejerna som ungdomsgrupp, försöka synliggöra hur viktig gemenskapen är för dem, och hur stallet även kan skapa en frizon. Därefter kommer jag in på hur stallet beskrivs och på vilket sätt hästtjejerna skildrar ”sina” hästar. Hur denna relation även intensifieras och skapar olika typer av känslouttryck.

Hästtjejerna som ungdomsgrupp

Jag vet inte om jag hade fortsatt om jag inte hade haft några kompisar här, det blir inte så kul, det är ändå, man gör det både för hästarna och kompisarna (Sara: 2).

De hästtjejer som jag pratade med var alla överens om att det var kompisarna som de hade i stallet som var viktigast. Även om man hade kompisar utanför stallet så fanns ”de bästa” kompisarna i stallet. Att kunna prata *om* hästar verkade vara det som höll ihop hästtjejerna; deras gemensamma intresse.

Man kan alltid komma hit när man är ledsen, finns alltid någon man kan prata med, det finns inte sånt här med åldern, jag pratar lika mycket fjortonåringar som jag pratar med 50-åringar, så alla har ett gemensamt intresse, det märks när man är här, så det är därför, det är väl den bidragande faktorn till att man fortsätter hålla på (Karin: 1).

När man befinner sig i en ungdomsgrupp finns det olika symboler som tydliggör gruppens identitet och särskiljer den från andra grupper. Symbolerna förstärker vi-känslan och knyter samman gruppen (Lalander & Johansson 1999:28ff). Hur uttrycks dessa symboler i stallet? Den starkaste symbolen är hästen, eftersom det är allas gemensamma intresse. Tycker man inte om hästar så har man inget i hästvärlden att göra. ”Ska man ha respekt från mig så ska man ha respekt för hästarna också” säger Charlotte (Anja & Charlotte: 3). Man ska inte bara tycka om dessa djur utan man ska också högakta och *prata om* dem på ett bra sätt. När jag pratar med tjejerna om vad en bra ryttare ska kunna kommer det ofta upp att man ska behandla hästarna bra, ha en bra känsla, kunna ta hand om dem och inte använda spöet för mycket. När en tjej ska berätta om en brutal hästtjej blir det tydligt att denna hästtjej inte är omtyckt inom gruppen: hon är otrevlig mot nybörjarna, hennes hund biter barnen, och framförallt, hon är brutal mot sin häst:

Den hästen kan inte vara lycklig för att den är så pedantiskt uppfostrad, den får liksom inte, om hon ställer den någonstans så måste den stå blickstill, annars blir hon skitförbannad, så hon är lite brutal mot sin häst också, den får typ inte göra någonting, jag har aldrig sett den hästen ta fram öronen utan den står bara med öronen bakåt och surar och skiter i vilket, i princip, så henne skulle jag vilja kalla brutal (Susanne: 7).

Om hästen är *objektet* som hästtjejerna centrerar sig kring finns det andra symboler som förstärker gruppidentiteten. I beskrivningen av en brutal hästtjej kan vi se exempel på hur *handlingar* avgränsar hästtjejerna gentemot varandra; hur man handlar omkring hästen. Det finns också ett särskilt *språk* som blir uppenbart under en av mina intervjuer. Sara pratar om vad hon vill bli bättre på inom ridning:

Om jag berättar så blir det mycket så här hästspråk, att jag vill kunna lägga hästen bättre på hinder /---/ försöka hjälpa den istället för att stjälpas när den ska hoppa till exempel, och det känns som om jag tenderar att bli lite hård när jag rider alltså lite för ryckig och så här, jag beundrar sådana som är mjuka med hästen (Sara: 4-5).

Före det att hon inleder sin berättelse understryker hon att hon kommer att använda sig av ett så kallat "hästspråk", i och med detta finns det en benägenhet att vilja avgränsa sig från dem som inte är insatta i det hon pratar om. Hon förutsätter att man ska kunna "hästspråket" för att förstå vad hon menar. Språket har en symbolisk betydelse för ungdomsgrupper när de ska positionera sig inom gruppen och gentemot obehöriga gruppmedlemmar (Kotsinas 1994:313).

Jag kan ju inte prata hästar med min bästa killkompis, han bara okej jaja, dom sparkas och bits, han har inget intresse överhuvudtaget av hästar men man har ju andra, man kan prata film eller vad som helst som finns i vardagen med honom (Karin: 3).

Karin har, gemensamt med mina andra informanter, vänner utanför stallet. Dessa vänner skiljer sig just av att de inte är hästmänniskor, och det är med dem som Karin väljer att lägga ifrån sig sitt intresse och prata om det som intresserar dem. Det blir tydligt att hästarna och det som händer i stallet inte går att ta med sig därifrån, utan lämpar sig endast på plats.

Under mina observationer i stallet blev det uppenbart redan från första dagen att hästtjejerna hade en viss typ av klädesplagg, som bara användes där. Ridbyxor, ridhjälm och ridskor eller

stövlar var framförallt de mest förekommande plaggen. En del av de yngre hade också säkerhetsvästar, och några av tjejerna hade dessutom på sig gröna tröjor eller jackor med klubbens logo på. Till synes utmärker sig dessa kläder som funktionella och i hjälmen och säkerhetsvästens fall som skydd för eventuella olyckor. Frågan är om dessa kläder även har andra syften? Till exempel kan de tjejer med ”gröna tröjor” utmärka sig av den anledningen att de visar ett engagemang för klubben, mer än de som kanske bara rider en gång i veckan? Malin Baryard, som har blivit en av Sveriges största stjärnor inom sporten, sägs ha påbörjat sin karriär när hon kom på kvällstidningarnas löpsedlar efter en maskeradhoppning i Globen där hon red i klädd endast raffset. Enbart att hon tänjde på gränsen vad gäller klädkoden bland hästmänniskor, skapade det en uppståndelse kring händelsen att Malin Baryard ofta blir ihågkommen på grund av det. Detta är ett exempel på hur strikt bundna kläderna kan vara i hästvärlden. Kläder fungerar även som en avgränsning till omvärlden, de symboliserar tillhörighet.

Jag brukar hämta henne vid skolan ibland, så kommer jag dit i ridkläder, så säger tjejen ”skäms inte du i att gå runt i hästkläder?” ”nä jag är stolt” (Charlotte & Anja: 2).

Charlotte beskriver ett exempel på hur hästtjejen som befinner sig utanför stallet presenterar sin grupp i och med att hon bär ridkläder. Hon får också tillfälle att försvara sig eftersom hon möter motstånd från någon som bevisligen ser ridkläder som en symbol för något annat än vad hästtjejen gör. Karin berättar om vilken reaktion hon brukar få när hon är ute på krogen. När hon berättar att hon är hästtjej så tror dom inte riktigt på henne eftersom hon inte *ser ut* som en hästtjej, hon säger att ”man har ju inte ridbyxor på sig” (Karin: 3).

Det som är gemensamt med dessa två situationer är att hästtjejerna får representera och försvara sin identitet i offentliga sammanhang; i stallet är alla symboler självklara.

Frizon

Att befinna sig i en grupp kan också betyda att man befinner sig i en *frizon*. Frizon kan man definiera som ett mellanläge mellan skolan och hemmet (offentlig och privat), en plats där det finns utrymme till att slappna av, att kanske få vara sig själv i större utsträckning (Lalander & Johansson 1999:45).

Jag tycker att det är lite frizon från allting, det är frizon från skolan, från massa plikter, från massa läxor, massa måsten, sen även frizon från mode och skönhetsideal och allt sånt som kommer utifrån, som man är med om varenda dag i skolan, när man är på stan eller ute och sånt. Så jag tycker att det är en frizon när man kommer in här, man kan vara klädd hur man vill, man kan prata hur man vill, man kan säga vad man vill, man kan ha håret som man vill, det är ingen som bryr sig för alla ser likadana ut. Så jag tycker att det är skönt, det är en frizon (Susanne: 6).

I Susannes berättelse får vi reda på att hon upplever stallet som en frizon från bland annat skönhetsideal, ”sånt som kommer utifrån” och läxor. Hon menar att i stallet är det ingen som bryr sig om hur man ser ut. I och med att hon säger detta medger hon att det utanför stallet finns en annan typ av ordning eller struktur. Enligt henne kan man i stallet t ex ”ha håret som man vill”, vilket tyder på att man t ex i skolan *inte* kan ha håret som man vill.

En vanlig föreställning om att vara tjej är att man ska bry sig om sitt utseende. I etnologen Åsa Anderssons avhandling om tonårsflickor i en multietnisk stadsdel berättas det om att som kvinna ska man bejaka det yttre och vara noggrann med vikten, samt sitta fint och ”puta med läpparna” (Andersson 2003:158). En av hennes informanter drog sig närmare killarna eftersom där slapp man snacket om smink och kläder (aa:159). Med dessa beskrivningar kan man se hur handlingar skapar föreställningar om kvinnligt och manligt. Susannes uppfattning om att stallet är en frizon från skönhetsideal, och att i stallet behöver man inte ”bry sig” om det, kan tolkas som att det som anses vara kvinnligt i t ex skolan delvis försvinner i stallet.

Karin delar Susannes uppfattning:

Det är skönt, man kommer hit och ser förjävlig ut, man behöver verkligen inte bekymra sig. Jag tror att stallet är väldigt bra att ha som hobby för att man är här så mycket, man måste vara här mycket när man tar hand om en häst. Jag skulle aldrig i hela mitt (liv – min anm.) komma på att, det finns ju väldigt många människor som går ut, eller unga tjejer och unga killar som super sig fulla, som börjar med knark och skit, jag tror stallet är en orsak till att hästtjejer inte håller på med så mycket sånt /.../ Man har sitt intresse och man kommer hit när man är ledsen och blir glad, har något att sköta (Karin: 11).

Karin tar dessutom upp så kallade destruktiva beteenden, som alkohol och knark, och menar att detta inte finns i hästtjejernas värld i samma utsträckning som i andra ungdomsgrupper. Hon menar att det då även blir en frizon från detta. Detta kan också vara ett sätt positionera sig gentemot andra ungdomar och ideal. Att ta avstånd från droger kan vara ett sätt att berätta

för omvärlden hur en hästtjej är eller ska vara. Under mina besök i stallet har jag också sett ett antal uppmaningar till att rökning är strängt förbjudet på området.

I både Karin och Susannes berättelser framställs stallet som en plats som är utanför hemmet, men som ändå inte blir offentlig eftersom tjejnarnas beskrivningar gör en skillnad mellan stallet och den vardag de har i skolan och ”på stan”.

Hästarna

Ridskolan eller stallet, är en verksamhet fylld av förutbestämda ritualer definierade av kunskap och vad som är bäst för hästen. Det är ett fyrbent djur på drygt sexhundra kilo som står i centrum i allas ögon. Vad är det med detta djur som gör det så speciellt?

När man börjar på ridskola kan man gå teoretiska kurser där man lär sig hur man ska ta hand om en häst; hur man ryktar, vad hästen äter, anatomi, vilken utrustning som man använder osv. När man har klarat av en kurs får man ett diplom på den kunskapen som man har lärt sig. Efter ett antal kurser ges tillfället att bli skötare till en lektionshäst. Detta ger möjligheten att lära sig ta ansvar för hästen, ett prov på hur det skulle vara om man hade en egen häst. Fast mina informanter som har sköthäst tycker att det är mer ansvar att ha egen häst:

Det är ett stort ansvar, man går inte och mockar på ridskolan och betalar sadlar och hovslagare och allting. Egen häst är mycket större ansvar, menar om hästen skadar sig är det inte ridskolan som betalar utan en själv (Anja & Charlotte: 4).

Anja menar att när man har sköthäst slipper man de ”praktiska detaljerna”, det ekonomiska i att ha häst eller ansvaret att hästen ska må bra och trivas i miljön. Fyra av mina informanter hade en eller flera sköthästar som de tog hand om. Sara och Karin hade sina sköthästar i privatstallet vilket verkade ge mer frihet, på det sätt att man red mer och tog hand om dem mer. Anja och Charlotte var mina yngsta informanter och de hade sina sköthästar i lektionsstallet, alltså hästar som de fick dela med många andra tjejer:

Anja: Jag kanske får en häst när jag är femton... men när man har en häst är det nog lättare att fortsätta än att bara sköta på ridskolan

Charlotte: På ridskolan, det är ju jättedåligt för hästarna, lektionshästar går lektioner *hela* tiden, jag minns en dag Anja och jag kom hit vid tre så gick Hasse lektion till nio

Anja: För någon häst var halt

Charlotte: Då hinner man inte sköta dem, man kan ju inte slå ner ryttaren på hästen och börja sköta dem, man måste vänta, det är jättejobbigt

Anja: Men man måste försöka

Andrea: Det är roligare om man har en egen häst?

Charlotte & Anja: Ja

(Anja & Charlotte: 4)

Sköthästarna är alltså ett ”inkörsprov” på hur man tar hand om en häst, för att man sedan kanske ska kunna ta hand om en egen häst. Hos Anja och Charlotte kan man se önskan efter exklusiviteten; att ha en egen häst. Önskan hos Sara och Karin är mer dämpad, hos dem dyker realismen upp: ”det kostar väldigt mycket pengar och tar väldigt mycket tid” säger Sara (Sara: 3). Troligtvis är tveksamheten uppbyggd av att de, på grund av sin ålder och därigenom erfarenhet, har kommit till en annan insikt än de yngre. Susanne är den enda av mina informanter som har egen häst, och när hon beskriver varför det blev just den hästen som hennes föräldrar köpte blir det tydligt att hennes relation till den hästen är väldigt stark:

Det blev kärlek vid första ögonkastet, hon är så speciell, hon är väldigt väldigt irriterad när det är mycket folk i närhet, som du såg, hon är väldigt väldigt arg men hon gör inte en fluga förnär, utan hon blev illa behandlad när hon var yngre så att så fort man kommer utanför stallet med henne så är hon hur glad som helst, då är hon jätteglad, det var att hon var så speciell sen så är hon en jätteduktig ponny, tävlat mycket och sånt (Susanne: 1).

Hon berättar om hur hästens livsöde speglar dennes personlighet och att det just var hästens karaktär som tilltalade henne. Skillnaden mellan Susanne och de andra är att hon kunde *välja* en häst, som sin egen, för de andra handlar det mer om tillfällen och om att bli tilldelad en sköthäst. Dock skiljer sig inte deras berättelser om ”sina” hästar särskilt mycket åt. Alla har ungefär samma typ av skildring som Susanne; hästar med livsöden och personligheter som om de vore deras bästa kompis.

I etnologen Bjarne Sverkelis studie av hundar och människor berättar han om när hundvalpen lämnar ”hundvärlden” och socialiseras in i sin nya familj; människans värld. Där är det människans vanor, rutiner och regler som hunden kommer att leva efter och bli en del av. När hunden blir en del av familjen börjar de också individualisera den genom att ge den en personlighet som om det vore en människa. Hunden blir civiliserad genom att människan ger den mänskliga egenskaper, och när detta sker är hunden inte bara ett djur utan blir också en individ (Sverkelis 1998:19). Även om hästen inte är ett djur som man kan ha hemma i soffan

finns det ändå liknande tendenser i hästtjejernas beskrivningar. Hästtjejerna gör hästarna till individer och skapar då ett djur med mänskliga egenskaper.

Man får ju en speciell kontakt med just dom hästarna, man kommer hit och borstar på dem varje dag, rider på dem och liknande, så det är inget speciellt, skulle jag skött vilken häst som helst hade skulle den varit speciell för mig, man får en speciell kontakt med just den hästen eftersom man är här hela tiden, man märker att just den känner igen mig, då blir man jätteglad, som han den gråa, han är som en knähund, han vill helst sitta i knäet (Karin: 1-2).

Karin berättar att när hon tillbringar mycket tid tillsammans med en häst blir den hästen speciell just för henne, det finns ingen idealhäst, ingen drömhäst, utan det är bara när hästtjejen investerar tid och känslor på en häst som den blir civiliserad just för henne.

Alla mina informanter började rida runt sju års ålder, och ingen av dem hade något självklart svar på varför de började rida. Antingen var det för att de behövde ett fritidsintresse, eller för att föräldrar ville det eller att de alltid tyckt om djur eller för att de följde med en kompis. Orsaken till att det blev just hästar har varken de eller jag något bra svar på, men när de beskriver sin relation till hästen blir det tydligt att hästen inte bara har blivit ett fritidsintresse för dem, utan något större. Från "en händelse" till en värld med vardag, relationer, känslor och risker.

När man faller och faller fel

Det blev kärlek vid första ögonkastet (Susanne: 1).

Vi har redan fått det beskrivit från hästtjejerna att deras sköthästar har stor betydelse för dem. Hur kommer det sig att denna relation verkar så stark och betydelsefull? Och vilka fördelar och nackdelar för den med sig? Att rykta och ta hand om hästarna i stallet är en sak, men vad händer när man rider?

Andrea: Har du skadat dig någon gång när du har ridit?

Sara: Ja, det har jag, jag har trillat av på huvudet, jag har blivit sparkad i huvudet, diverse hjärnskakningar och sånt här, jag har aldrig brutit någonting, men det är nog bara en tidsfråga men, skadad, jo det har jag, men jag menar

Andrea: Men det gör inte att du blir rädd för att rida?

Sara: Jo, då blir man lite skraj såhär (waa) om hästen har kastat av en innan och man kommer och ska rida nästa gång och ska göra samma sak, då känner man lite så, men

har man väl gjort det igen så är det ingen fara, jag vet inte, det ska va så på nått sätt annars blir det ingen utmaning, man vet ju att det kan hända saker, alltså

Andrea: Det är inte riskfritt

Sara: Nej, men det är inte värt att sluta med det för det (Sara: 4).

Sara berättar att hon har blivit skadad när hon har ridit, och därefter också rädd för att rida igen. Men hon poängterar också att ”annars blir det ingen utmaning” och att ”det är inte värt att sluta för det”.

I det moderna finns det en större längtan än tidigare efter intensifierade relationer. I och med att det har blivit en frigörelse från traditionella normer ger det tillfälle att söka sig till livsformer som tidigare inte var möjligt. När man bearbetar den kulturella friställningen och den ambivalens som det moderna gav upphov till så skapar det en önskan efter *subjektivering*. Detta betyder att man söker sig till emotionellt rika situationer, vill uppleva intensiva känslor och ha nära relationer, för att då kunna hantera den ambivalens som den moderna människan möter i sin vardag (Ziehe 1989: 38ff).

Att rida kan ses som ett uttryck för önskan eller sökandet efter det som Ziehe kallar för intensifierade situationer. Sara uttrycker känslor som rädsla, men vill understryka att detta är en del av hästsporten, ”det ska vara så”. Detta kan vara ett sätt för henne att uppnå känslomässiga rus.

När jag frågar Susanne om hon har skadat sig beskriver hon det så här:

Susanne: Många gånger, flugit av, hamnat under hästen, flugit rakt in i hinderstöd, flugit av när vi ridit ute, flugit av på alla möjliga sätt, jag har flugit av 94 gånger nu

Andrea: Har du räknat?

Susanne: Jaa /.../ för sex gånger sen när jag flög av hamnade jag på akuten /.../ när jag låg där på britsen och bara ”nu är det bara elva gånger kvar tills jag ramlat av hundra gånger!” och min mamma bara ”det är väl inget mål att sträva efter” (skratt) jo. Man har skadat sig mååånga gånger (Susanne: 5).

I hennes fall verkar ”att flyga av” ha blivit en grej, nästan ett mål. På sättet hon berättar det på får man också en känsla av att hon tar väldigt lätt på risken att skada sig, hon avdramatiserar det genom att det har hänt så många gånger och genom det blir det även normalt att ”flyga av”, eller skada sig.

Att ramla av har vi sett i både Saras och Susannes berättelse är en del av sporten. Det är oundvikligt och risken att det kan hända är något man får lära sig att hantera. Susanne har

inte blivit avskräckt från att rida, trots 94 stycken avflygningar, Karin, däremot, har ifrågasatt sitt hästintresse på grund av det:

Andrea: Har du någonsin varit rädd för att rida efter att du skadat dig?

Karin: Alltså när, jag fick den turen att när jag fått en spricka i armen och skulle rida första gången efter det så kom jag upp på en häst som skenade iväg, så det var ju perfekt, och sen då kände man att nä, jag vill inte hålla på längre, men sen så är jag så fruktansvärt envis så att jag hoppade upp på nästa häst, det var en snäll häst så då fick jag tillbaka självförtroendet, jag är ju kvar fortfarande så min envishet har väl vunnit, men det är väldigt, när man pratar med folk så säger dom ”jamen jag red också när jag var liten men jag ramlade av så jag slutade”, det är den vanligaste orsaken (Karin: 7).

Karin berättar att det var hennes envishet som fick henne att börja rida igen trots att hon tvivlade. Hon menar att hon hade förlorat sitt självförtroendet men att hon tack vare en snäll häst fick tillbaka det.

Eftersom människan är mer angelägen av att söka sig till påtagligt rika relationer eller situationer, innebär det även en ökad sårbarhet av människans självförtroende (Ziehe 1989:40). Karin försatte sig själv i en situation där riskerna att både bli fysiskt och psykiskt skadad ökade. Hon medger också att den vanligaste orsaken till att folk slutar rida är att de blir skrämde när de ramlar av.

Att det kan hända något oväntat på hästryggen har alla mina informanter erfarenhet av. Skador av olika slag är en del av hästtjejens vardag; det är en del av sporten som man måste leva med om man ska fortsätta. Vid det mest oväntade tillfället kan hästen man sitter på bli skrämde eller vägra vid ett hinder och är man inte med på noterna finns risken att man faller av, och faller man fel, så faller man verkligen fel. Sara säger att det inte är värt att sluta på grund av detta, det är till och med så det ska vara; en del av utmaningen.

Det är alltså tydligt att risken att bli fysiskt skadad finns i stallet, men risken att bli emotionellt omtumlad kanske inte är lika konkret, men är också en framträdande del av tjejernas liv. Susanne berättar om när en ponny som hon hade skött i drygt tre år blev skadad och sedan också avlivad. Hon hade i sluttampen av ponnyns liv skaffat sig en ny häst vilket gav henne med blandade känslor:

Andrea: Tog det lång tid att komma över det?

Susanne: Ja, det gör det, det tog typ ett halvår för mig, och jag hade ändå min häst att trösta mig med, i och med att jag fick henne så snabbt efter att han hade blivit

avlivad, men det tog ett halvår innan jag började våga älska henne, för att jag var rädd för att förlora henne också, och sen fanns skuld känslorna till honom, att jag ersatte honom, försökte ersätta honom och jag svek honom, och allt sånt där som man känner, ”hur fan kunde jag byta ut honom bara sådär”, så det var lite skuld känslor inblandat också, men det tar jättelång tid, men man kommer över det (Susanne: 4).

Susanne berättar om hur svårt det var för henne ”våga älska” sin nya häst. Hon var rädd att hon skulle förlora den på samma sätt som hon hade förlorat den andra hästen. Hon kände också skuld känslor gentemot den andra hästen, att hon bytte ut den mot en annan häst. Hon använder sig av starka ord som ”skuld känslor”, ”svek” och ”älska”. I hennes berättelse ser man subjektivitetens baksida, det hör ihop med, i likhet med Karin, den ökade sårbarheten. Subjektiviteten medför att man har lättare för att känna med någon, känna empati (Ziehe 1989:40ff). Susanne levde sig in i den skadade hästens känsloliv och därmed ökade risken att hon själv skulle bli sårad.

Hon fortsätter berätta om att hon nu skall sälja sin ponny och skaffa en stor häst. För att inte uppleva samma sak som förra gången har hon förberett sig:

Jag har förberett mig mentalt, jag har varit inställd ett halvår på att jag ska sälja henne, jag ska sälja henne, jag ska sälja henne, och sen så har jag börjat en övergång, att min skötare har börjat rida henne lite mer, lite mer, så att jag liksom är ifrån henne lite mer, lite mer, och lämnar över ansvaret till någon annan och det har blivit lite lättare då, att man börjat en sån avvänjning (Susanne: 5).

Hon talar om en typ av avvänjning, att hon låter skötaren till ponnyn rida den lite mer. Att när hon är ifrån den lite mer och lämnar över ansvaret till någon annan hoppas hon att uppbrottet inte ska bli lika smärtfyllt som sist. Detta hör ihop med vad Ziehe kallar för *motivationsförskjutning*. Med det menar han att ungdomar i ökad utsträckning frågar sig själva vad de känner för och vad de vill känna, göra eller uppleva (Ziehe 1989:42ff). Genom att inta en defensiv position till något medför det att man undviker att känna något. Susanne vill inte bli sårad när hon säljer sin ponny, därför tar hon ett steg tillbaka i relationen till ponnyn, och hoppas att detta ska hjälpa henne.

Jag har i detta kapitel beskrivit vilket roll hästen har i tjejernas liv. Med hjälp av Ziehes begrepp subjektivisering har jag visat att relationen till hästen inte är oproblematisk. I hästtjejernas vardag står hästen i centrum, men samtidigt är relationen till kompisar också

viktig för dem. Med hjälp av symboler har jag visat hur hästtjejerna som grupp positionerar sig både inom gruppen och till utomstående. Jag har också visat att för hästtjejerna kan stallet bli en frizon från normer i samhället, som t ex skönhetsideal. I nästa kapitel kommer jag att utveckla mitt resonemang och ta hästvärlden till en annan dimension. Jag kommer att berätta hur mina informanter upplever tävlingsplatsen. Utifrån det kommer jag sedan in på offentlig och privat sfär, hur detta blir synligt i hästvärlden. Därefter kommer jag att resonera om de föreställningar om manligt och kvinnligt som produceras och reproduceras i hästvärlden.

Olika världar

Tävlingsplatsen

En del av mina informanters vardag var att delta i tävlingar som tog plats inom klubben eller hos andra föreningar. Det finns massor av olika grenar som man kan delta i men de vanligaste är hoppning och dressyr. Skillnaden från till exempel fotboll, hockey eller simning är att i hästsporten tävlar tjejer och killar tillsammans eller mot varandra, eftersom fysiken inte har en avgörande roll för prestationen. Det handlar till stor del om känsla, teknik och vilken häst man sitter på. På OS kom det till exempel upp att några av medaljörerna hade dopat sina hästar för att få ett bättre resultat, vilket i andra sporter är mer vanligt att den mänskliga atleten gör. Hur upplever mina informanter tävlingssammanhangen?

När jag frågar Karin om hon är tävlingsinriktad förklarar hon det så här:

Jag skulle gärna kunna låta bli att tävla, men samtidigt, för mig är tävling ett sätt att visa att jag har blivit bättre, visa för mig själv att ”jag kunde rida i alla fall”, för jag har rätt dåligt självförtroende när det gäller ridning så att jag behöver den pushen i att få bra poäng i till exempel en dressyrtävling, så vet jag själv att jag är inte så dålig på att rida som jag själv tror (Karin: 4).

Karin menar att hon inte behöver tävla, men att de ändå är bra som riktmärke på hur långt man har kommit med sin ridning. Hon säger att hon har ganska dåligt självförtroende och att hon behöver tävlingarna som bekräftelse. Sociologen Mats Franzén menar att man även kan applicera Ziehes begrepp *subjektivering* på människor som är engagerade i eller sysslar med sport. När man t ex tränar hinderkombinationer krävs det att man ”går in i det”, alltså att man investerar tid, energi och känslor. När man sen kommer till tävlingen, för att se om träningen har gjort en bättre, intensifieras allt detta, vilket kan sluta med att man är en vinnare, eller förlorare (Franzén 1994:236ff). Osäkerheten finns i att man innan inte vet om man kommer

att lyckas. För den reflexiva individen ger tävlingarna även ett konkret besked på vad som är bra eller dåligt (Franzén 1994:236). Karin menar att får hon bra poäng efter en dressyrritt betyder det också att hon är bra på att rida.

Även om Karin från början hävdade att hon inte var tävlingsinriktad så slutade det ändå med motsatsen:

Man ska rida för att det är roligt, samtidigt är man ju tävlingsinriktad, man vill ju komma någonstans med sin ridning, jag blir jättesur om det inte går bra för mig, blir jättearg, men bara arg på mig, det är aldrig hästens fel (Karin: 8).

Karin menar att det ska vara roligt att rida, men att det ändå är viktigt att prestera för att kunna komma någonstans. Hon blir ”jättesur” och ”jättearg” när det inte går bra för henne.

Det blir roligt om det går bra, så att säga, nämen, nej jag klarar mig utan placeringar och vinst också, jag har vunnit en tävling i hela mitt liv så, jag menar, jag bryr mig inte så mycket, men det blir mycket roligare om det blir placeringar eller vinst, det blir det, men det liksom, själva tävlingen i sig ska vara rolig, det är inte vinsten som är viktig (Sara: 3).

Sara vidhåller att det ska vara roligt, men att det också blir roligt när det går bra. Hon menar att tävlingen ska vara rolig, och att vinna är inte det viktigaste. I både Karin och Saras berättelser verkar det även finnas en ambivalens mellan hur tävlingarna både ska ”roliga” och ”viktiga”. Särskilt Karin är motsägelsefull i och med att hon från början inte ville påstå att hon var tävlingsinriktad, men att hon under intervjuens gång ändå hävdade att hon var det. Pedagog Ulla Tebelius menar att det finns en föreställning kring tjejer som utövar sport att de inte kan ta tävlingssammanhangen på allvar, medan killarna istället är de som strävar efter att vinna och lyckas (Teblus 1991:77). Hon menar dock att denna bild är onyanserad, att hon själv har mött tjejer som vill prestera. Man kan se i både Saras och Karins berättelser att de bekräftar normen i och med att de framhåller det roliga, men när Karin ser sig själv som tävlingsinriktad utmanar hon normen och bevisar att även tjejer vill komma någonstans i sin sport, att de vill lyckas.

Där killarna är

Det är olika från klubb till klubb, hur många killar det är, men här så tycker jag, jo men här är det tjejerna som bestämmer, även om det egentligen är kommunen som har liksom ansvaret, eller den slutliga biten där, men ändå så tycker jag det, här är det vi som bestämmer (Susanne: 7).

Hästsporten domineras av tjejer, i alla fall om man ser till ridskolor och föreningar i Sverige. Susanne hävdar till och med att tjejerna bestämmer. Om man däremot ger sig ut på lokala tävlingar eller tittar på Världscupstävlingar från Europa förmedlas en annan bild. Där kan man se män i kavaj som tävlar och presterar och kommer högt upp i resultatlistorna, och på den allra högsta nivån kan man räkna de kvinnliga deltagarna på en hand. Vad är det som händer på vägen från ridskolan till tävling?

De bästa killarna i min ålder som rider de ser man bara på tävlingar, aldrig annars, så jag vet inte, ett mysterium ... det kan ju vara så att killar är ofta mer tävlingsinriktade, tjejer vill vara här för kontakten med hästarna, killarna kanske är mer "jag vill vinna" (Karin: 3).

Karin upplever det som att killarna bara befinner sig på tävlingsplatsen, och hon tror att det beror på att killar är mer tävlingsinriktade än tjejer. På det sätt som Karin beskriver situationen med frånvaron av killar i stallet men deras närvaro när det är dags för tävling, reproducerar hon också en norm som säger att tjejer är mer för relationer och att killar är mer för tävling och prestation. Hon gör även en skillnad mellan *stallet* och *tävlingarna*, som om det vore två helt olika världar.

Man kan anse att stallet i sin enkelhet är en offentlig sfär, på grund av att den befinner sig utanför hemmet, som klassas som den privata sfären. Detta är dock ingen okomplicerad gränsdragning. Offentlig och privat sfär är en dikotomi som inte har självklara avgränsningar gentemot varandra. Det handlar om olika sfärer som verkar i relation till varandra, och det som antas som privat och offentlig sfär skapas beroende av situationen och vilka som agerar i den (Andersson 2003:106). I Karins berättelse kan man se att stallet blir en privat sfär när det är dags för tävling. Det är i stallet som man tränar och förbereder sig inför tävling. På själva tävlingsplatsen möter man sina motståndare och det är dags att visa vad man går för.

En annan orsak till varför tävlingarna kan ses som offentliga kan vara att det är endast där som killarna syns. I och med att det är där de är så reproduceras normen om att killar både är tävlingsinriktade och har förtur till den offentliga arenan. Inom feministisk forskning har man

diskuterat hur dikotomier har skapat könsroller, att det finns en vedertagen sanning om att privat/offentligt står för kvinnligt/manligt (Bosseldal 1998:121). Det finns en vilja inom forskningen att avdramatisera gränsen mellan dikotomierna och söka sig till alternativa offentligheter (Liliequist & Nordberg 2004:2).

När Karin utvecklar sin uppfattning om varför killarna är så tävlingsinriktade blir det tydligt hur hästvärlden hela tiden skiftar mellan privat och offentligt:

Då känner inte de att de vill satsa på ridningen i fall de inte får en egen häst, i fall de har en egen häst har de en egen tränare och då är de inte på ridskola i fall att hästen inte står uppstallad här. Vi hade en kille som hade privathäst som tävlade jättemycket, men han har flyttat nu för att kunna träna privat på privathästar, han var verkligen tävlingsinriktad, vi har några som tränar också, vår stallchef är också man, han har också egna hästar, eget stall, så det är nog att de är mer tävlingsinriktade. För att lyckas i den här sporten måste man ha tillgång till egen häst och egen tränare, för annars har man inte möjlighet att vara så pass bra, för man måste träna varje dag, man måste verkligen ha vetskap om hur man rider och man uppnår inte den vetskapen och den känslan i fall man inte rider ofta, så det är väl det att killar köper hästar för att de vill vinna (Karin: 3-4).

Karin berättar att om man vill komma någonstans i hästsporten så måste man satsa och det är precis vad killarna gör. De söker sig till privathästar, privatstall och privattränare. Hon menar för att lyckas så måste man ha en egen häst och träna mycket. I detta fall skapas den privata sfären i killarnas osynlighet, enligt Karin så måste man söka sig till det privata för att kunna lyckas i det offentliga. Så även om killarna reproducerar normen om att de är tävlingsinriktade, kan man också se att stallet, och framförallt ridskolan, skapar en alternativ offentlig arena där tjejerna har övertaget.

Sara berättar om vad som händer när det väl dyker upp en aktiv kille i stallet:

Sara: /.../ De killar som finns idag i stallet dom får väldigt mycket uppmärksamhet, det är lite störigt,

Andrea: Varför får dom det?

Sara: Därför att dom är så ensamma så att de sticker ju ut, alltså finns det 100 eller 99 tjejer och en kille så vet alla vem killen är men inte vem de andra är (Sara: 4).

I hennes berättelse blir det tydligt att när det väl finns en engagerad kille så ställs han i skillnad från alla andra i ett "eget rum", så att säga, och får en uppmärksamhet som "sticker

ut” från vad som är normalt bland hästtjejerna. Detta tyder på att bilden av att killar har lättare att ta plats på offentliga platser också kan reproduceras i stallet.

Att befinna sig i en tjejsport

Är ridsport en sport?

Jag är en tjej som har ridit i många år. Jag får ofta höra att ridning inte är någon sport. De som säger detta är ofta killar men även några äldre personer har sagt till mig att bollsporter eller redskapssporter tillhör de riktiga sportgrenarna.

Men varför finns det då så många olika grenar inom ridningen t ex trav, galopp, hoppning, dressyr, fyrspann osv. Vi har ju även fått flera OS-medaljer inom denna sport.

Häst_tokig_tjej

(Sydsvenskan 2004-10-12)

I insändaren till Postis beskriver en ”Häst_tokig_tjej” hur hon har blivit omgiven av åsikten att hästsporten inte kan räknas som en sport. Hon nämner ”killar” och ”äldre personer” som avsändare av den här uppfattningen, vilka också påstår att ”bollsporter” eller ”redskapssporter” är ”riktiga” sporter. Det råder en föreställning kring hästtjejen och hennes sport, som främst kommer från utomstående, som pekar på att hästsporten inte är en ”riktig” idrott.

Ridsporten visas upp på fel sätt

Hallo allihopa! Jag tänkte skriva lite om ridsporten. Egentligen visas den upp på fel sätt. Icke hästintresserade får ju bilden av att ridning inte kräver något arbete alls och att det är hästen som gör allt.

Anledningen till detta är ju att på tävlingar och så (t ex dressyrtävlingar) är ryttaren fint klädd och det ser ut som om man bara sitter där och åker häst. Vi som kan hästar vet ju hur mycket hårt arbete det ligger bakom, men vet andra det?

Man kan ju säga att det är som ett slags prov som visar hur mycket man jobbat innan. Så är det egentligen i alla sporter. I fotboll har man ju tränat innan, och när det väl blir match får man visa upp vad man kan. Det är bara det att i fotboll syns det att de blir jättesvettiga och då tänker alla: ”Oh! Vad han har jobbat!” Men i ridsporten syns det inte att benen är alldeles slut efter att ha hoppat en bana på 1.60. Inte heller syns svetten, eftersom man har ett tjockare lager kläder på sig.

Det jag menar är att jag hoppas att folk tänker på hur mycket träning som ligger bakom när en ryttare vinner en tävling eller bara ställer upp i en.

Ha det bra!

Benjamin

(Sydsvenskan 05-01-07)

I likhet med den andra skribenten känner "Benjamin" att Ridsporten har blivit missförstådd och att den behöver upprättelse. "Benjamin" menar att de som inte håller på med hästsport får bilden av att det inte kräver något, att man "åker häst". Hon eller han gör en liknelse med fotbollen, att där kan man se att utövarna är svettiga och "har jobbat". Liksom författaren av den föregående insändaren menar även "Benjamin" att det finns en bild av hästsporten som kanske gör att den inte blir lika respekterad av omvärlden, som t ex fotboll blir. Det blir tydligt i dessa båda berättelser att det som anses som hästsport nedvärderas, att de som sysslar med sporten inte håller med om de bilder eller uppfattningar som omvärlden upplever.

När den moderna sporten startades i England i slutet av 1800-talet var det med syfte att fostra unga pojkar till män genom militära drivkrafter där man krävde typiskt manliga egenskaper som mod, självbehärskning, och beslutsamhet (Tebelis 1991:62). Först senare kom kvinnorna in på arenan på grund av att man inte bara hade föreställningen om att sport var okvinnligt, fysisk aktivitet var också skadligt för kvinnans fertilitet, och därmed kunde reproduktionen skadas om kvinnan utövade sport (Franzén 1994:238). Denna syn har försvunnit med tiden, kvinnan har tagit småkliv in på banan. Men att vara delaktig i idrottssammanhang behöver inte betyda att kvinnor får jämbördig respekt för sin prestation. Damfotbollen var en sport som länge kämpade för en plats i solen tillsammans med herrfotbollen, och även om damfotbollen har blivit större och fått mer uppmärksamhet så är den inte lika accepterad som herrfotbollen (Tebelius 1991:62). Kritiker har hävdat att kvinnor inte kan spela boll, inte har någon teknik och så vidare. Och när de väl lyckas komma upp på "manlig nivå" menar kritikerna att "hon spelar som en kille" eller att hon är en "pojkflicka" (Tebelius 1991:62). Detta tyder på att vad tjejerna än gör så ses det aldrig som tillräckligt bra. Tjejer uppmuntras till att vara självständiga, aktiva, skaffa sig en utbildning för att sedan söka sig till klassiskt manliga områden. Samtidigt ska de inom vissa områden inte vara *för* självständiga eller *för* duktiga.

Jag har tidigare visat att hästsporten är en värld med olika dimensioner, olika sfärer, där normen gör att killarna framträder på tävlingsarenan, dessutom att tjejernas dominans på så kallad gräsrotsnivå skapar aktiva individer som vill och vågar ta plats. Det låter romantiskt och befriande, men även denna dominans har sina baksidor. För även om hästsporten domineras av män på den högsta nivå, så är hästsporten, i motsats till damfotbollen, inget manligt område som man som tjej ska söka sig till eller "bemästra". Snarare handlar det kanske om att söka sig till tävlingssammanhangen. Däremot skapar just dominansen av tjejer

en segregering och en klassificering som i sin tur producerar föreställningar om tjejerna och sporten. Vad händer när en sport definieras som tjejsport?

Det är inte så mycket killar som rider på nybörjarlektioner, det var mer förr. Jag tror det var mer populärt förr för när man tittar på världseliten idag så är de flesta killar, kanske inte inom dressyren men framförallt inom hoppningen, så då så tror jag att det var mer populärt förr än vad det är nu /.../ det är nog gruppsycket som gör att de inte vill börja rida (Susanne: 3).

Susanne bekräftar uppfattningen om att killarna är osynliga på nybörjarlektionerna men att de ändå utgör en majoritet i världseliten. Hon förklarar detta som att det var ”populärare förr” eller att ”gruppsycket” hindrar killarna från att börja rida. När jag frågar Charlotte om vilka reaktioner som hon har fått från omgivningen när hon har berättat att hon är hästtjej berättar hon att de negativa kommentarerna generellt kommit från killar:

Vissa killar, ”hästar, det är ingenting, de är som hamburgare”, men om man väl sätter upp dem på en häst /---/ det har jag gjort med en kille, satt upp honom på en häst, och hans min ”hur startar jag, var är startknappen? Var är bromsen?” (Anja & Charlotte: 1-2).

Charlotte berättar att killarna nedvärderar hästarna genom att kalla dem för hamburgare och att när de väl kommer upp på en häst försvinner kaxigheten delvis, de tänker sig snarare hästen som en bil än ett djur. Sara, som är lite äldre, medger att hon fick, när hon var yngre, de kommentarer som Charlotte talar om, men att nu händer det inte lika ofta. Charlotte fortsätter berätta om killar i hennes klass som har börjat rida, men som slutat.

Det är oftast vanligt att skolkillar börja rida så andra killar ”haha, du är tjej” och mobbar dom och sånt, jag fattar inte varför för hästar är jätteroliga, men det är oftast så, det har hänt i min klass, två killar som började rida som slutade (Anja & Charlotte: 5).

Gemensamt med dessa typer av kommentarer är att de dyker upp på den offentliga arenan, vilket medför att hästtjejernas identitet förpassas in i den privata sfären. Både tjejer och killar utsätts för könsdisciplinering; vad som är passande för respektive kön. Det gäller även det sätt som man antar den offentliga och privata sfären. Killar har haft förtur på den offentliga arenan, de har lärt sig att behärska den och utnyttja den. Tjejer har å andra sidan lärt sig att

frukta den. På ungdomsarenor utanför hemmet förväntas tjejer ta rollen som publik eller observatör till killars *aktivitet* medan killar agerar observatörer och vaktar på tjejernas *passivitet*. Egenskaper som aktivitet, initiativtagande och självständighet anses vara okvinnliga och det är killarnas uppgift att reglera tjejerna så att de fortsätter vara ”kvinnliga” (Andersson 2003:109). Killar har ingen möjlighet att disciplinera tjejerna i stallet, eftersom de inte är aktiva där, däremot finns möjligheten i skolan eller på andra arenor utanför stallet. Att kalla något för ”hamburgare” eller ”bil” eller för ”tjejsport” kan vara ett sätt för killarna att disciplinera tjejerna till att just vara *tjejer*. När de kallar hästen för hamburgare menar de att hästarna, som tjejerna älskar, går att äta och på det viset ”dödar” de den viktigaste delen av hästtjejernas liv. På samma sätt kan man tolka deras sätt att ”göra om” hästen till en bil. När de väl befinner sig i hästvärlden och sitter på hästen, måste de förvandla den från något ”kvinnligt” till något ”manligt”. Hästen anses i detta fall vara något kvinnligt, och bilen något manligt. I Charlottes berättelse kan man se att killarna även disciplinerar sig själva. Även om killar bildar starka vänskapsband till varandra då de i grupp skapar en kollektiv känsla och trygghet, finns det i dessa ”killgrupper” också en stor rädsla för *det Andra*, vilket står för det kvinnliga och intima. Samtidigt som en intim sammanhållning eftersträvas finns det en tydlig gräns, som man inte kan passera, till det som kopplas till ”feminint” (Lalander & Johansson 1999:80). Då stallet och hästarna kopplas samman med tjejer blir detta också något ”feminint” som man som kille inte får hålla på med. Att hålla på med en hästsport är inte accepterat hos ens manliga kompisar. Tjejerna berättar om hur ”gruppsycket” gör att killarna tar avstånd från hästsporten, att det kallas för ”tjejsport”.

I pedagogen Birgitta Fagrells studie av flickor och pojkar i relation till bl a idrott, menar hon att idrottsföreningen är en plats där barnen lär sig att förhålla sig till vad som anses vara kvinnlig/manlig idrott (Fagrell 2000:123). I hennes studie blir det också tydligt att ridning tillsammans med konstakning och balett tillhör de grenar som hennes informanter kallar för ”tjejsporter” (Fagrell 2000:138).

Andrea: Det är ganska många tjejer som rider, varför tror du att det är så?

Sara: Jag har en teori om det är för att små tjejer vill klara av någonting för att små killar hävdar sig genom att sparka på folk, och små tjejer får inte riktigt, i klassen till exempel får inte små tjejer hävda sig lika mycket så därför får dom rida i stället, alltså, inte riktigt få ut sin aggression på hästen men dom får styra ett bautastort djur och det ger en viss maktkänsla faktiskt som killar kanske får genom att slå eller någonting då, jag vet inte, eller sparka på en fotboll, vad vet jag (Sara: 4).

Sara delar med sig av sin personliga uppfattning om hur killar och tjejer är, eller bör vara, och försöker jämföra hästtjejen med killarna eftersom hästtjejens handling är av samma syfte som killarnas handling men utspelar sig på ett annat sätt: där "makten" över hästen är lika med att sparka på en boll. Samtidigt medger hon att tjejerna handlar på andra premisser än killarna, att det finns en skillnad.

Det performativa könet skapas och reproduceras i samband med *handlingar* samt hur dessa sedan kommer att *tolkas* (Andersson 2003:95). Den kulturella föreställningen om hur t ex en hästtjej är, talar eller agerar, kommer att placera henne i en könsordning där hennes handlingar kommer att skapa en könsidentitet. Detta kommer också att styras av den norm som bestämmer hur en tjej bör vara. I Saras berättelse får vi reda på att ett, som hon kallar det, "aggressivt beteende", som t ex att sparka på en boll, är något som hon definierar som manligt handlande. Hon menar dock att tjejer också behöver utlopp för detta och att det är därför som de börjar rida. Jag har tidigare visat att killar klassificerat hästsporten som att vara något "tjejigt". Därmed kan man tolka det som att hålla på med hästar är lika med att vara tjej. Däremot visar Sara med sin berättelse att sådant som uppfattas som manligt handlande också finns i hästvärlden. Att sitta och styra ett så pass stort djur som hästen är tycker hon kan ses som ett manligt beteende.

Fagrell menar att idrotten iscensätter könsidentiteter, att när man klassificerar en sport som antingen kvinnlig eller manlig, ger man också sporten egenskaper som har att göra med de normerande könsuppfattningarna (Fagrell 2000:149). Eftersom killarna antas vara mer lämpliga för sportutövande, och de själva också iscensätter sitt kön som "överlägset" blir, därmed tjejernas uppfattning angående "sin" sport att den har låg status (Fagrell 2000:150).

I de inledande Postisinsändarna kan man se att de båda skribenterna känner att hästsporten har låg status. Detta kan medföra att de inte känner sig lika värda som de som håller på med t ex fotboll. I och med detta reproduceras normen om att tjejers egenskaper inte är lika "bra" som killarnas.

När hästtjejen blir hästkvinn

Man förbinder ju ridning med småtjejer som bara bor i stallet till största del, i och med att man brukar sluta när man är 15-16, där någon gång, så är det inte så många i min ålder som rider, alltså är det folk som inte är vana vid det, de är mer vana med "jag spelar fotboll, badminton eller pingis" eller vad som helst (Karin: 3).

Karin som är 21 år, och därmed äldst av mina informanter, menar att det finns ett hack vid 15-16 års ålder på ridskolan, att det vanligaste är att hästtjejer slutar när de uppnår gymnasieålder. Hon berättar att hon brukar få den reaktionen av omgivningen att hon är för gammal för att vara en hästtjej. Människor som hon möter utanför hästvärlden är inte vana vid att man har ridning som fritidsintresse när man är i hennes ålder.

När man talar om hästsporten är det som jag har tidigare nämnt en tjejsport, men det betyder också att ordet "tjej" står för *småtjejer*; från 7 år till 15/16 år. Pedagog Per Nilsson har genom enkäter och intervjuer med ungdomar mellan 13 och 25 år kommit fram till det som Karin beskriver, att ridning är ett stort fritidsintresse hos tjejer tills att de börjar gymnasiet. Hans informanter menar att deras minskade intresse beror på att hästarna och ridningen anses vara "flickaktigt", töntigt och mesigt (Nilsson 1998:107). Var denna uppfattning kommer ifrån nämner inte Per Nilsson, men troligtvis kommer den inte från hästtjejerna själva utan från deras omgivning. Både Susanne, Karin och Sara har tagit sig förbi det så kallade "åldershindret" och de verkade inte ha några funderingar kring att sluta. Anja och Charlotte som är 12 och 13 år anser att hästarna utgör en viktig del av deras liv, de tror och hoppas att det kommer att fortsätta så, men medger ändå att de inte är säkra på om de kommer att hålla på med hästar i framtiden. De har till exempel hört från omvärlden att ett ökat intresse av killar kommer att ta hästintresset ifrån dem. Denna åsikt gör dem arga, och de hoppas att det inte kommer att bli så, men de hävdar ändå att "man vet aldrig vad som händer" (Anja & Charlotte: 3).

Man kan genom tjejernas berättelser tolka det som att hästen som fritidsintresse, är något åldersbundet, att när man har uppnått en viss ålder bör intresset för hästarna svalna och bytas ut till andra. Berättelserna beskriver även hur hästarna vid en viss ålder förknippas med något "tjejigt" och mesigt. Det är alltså inte tufft att rida, och kanske framförallt, det är inte "kvinnligt". Det kan i sin tur styra tjejerna i sin utveckling av färdigheter inom ridsporten och vara en av orsakerna till att tjejer är osynliga på elitnivå. Det är även tydligt att det inte är hästtjejerna som bestämmer att det är okvinnligt att rida när man kommer upp på gymnasiet. Snarare är det en föreställning om hästvärlden.

Sammanfattande diskussion

Stallet är en värld med många olika spektra och dimensioner. Mitt syfte var att åskådliggöra några av dessa, bland annat hur man kan urskilja hästtjejerna som ungdomsgrupp. Sara berättar att för henne är kompisarna i stallet bland det viktigaste. Karin håller med Sara, hon menar att just vännerna är en orsak till att hon orkar fortsätta med hästar.

Hästtjejerna använder sig av olika symboler för att positionera sig i förhållande till andra ungdomsgrupper, men även till andra hästtjejer inom gruppen. Framförallt står hästen i centrum och det är viktigt att man tar hand om den på rätt sätt. I Susannes beskrivning av en brutal hästtjej blir det tydligt att den som inte hanterar hästen med respekt är oaccepterad i gruppen. I intervjun med Sara blir det tydligt att hästtjejer använder sig av ett särskilt ”hästspråk”, detta verkar som ett sätt att positionera sig i förhållande till dem som inte är insatta i hästvärlden. Något som även blir tydligt är att hästarna som intresse är något man inte kan ta med sig utanför stallet, till människor som inte är insatta. Intresset lämpar sig endast på plats. Ungdomsgruppen kan upplevas som en frizon till resten av vardagen. Susanne menar att när man kommer till stallet kan man koppla bort läxor, en ”massa måsten” och man slipper bry sig om sitt utseende. I och med detta påstående menar hon att utanför stallet bör man tänka efter hur man ser ut. Karin håller med Susanne men hävdar även att stallet är en frizon från droger och alkohol, som hon menar att andra ungdomsgrupper håller på med. Detta kan vara ett sätt för henne positionera hästtjejerna gentemot andra ungdomar, och berätta att även inom gruppen premieras det inte att hålla med droger.

Tjejernas hästar har en betydelsefull roll i deras liv. Tjejerna beskriver djuren som om de vore individer, med personligheter och livsöden. Att deras relation till hästarna blir närgången och påtaglig är ett sätt att hantera den moderna ambivalensen. Ziehe menar att på grund av den kulturella friställningen har människan blivit mer benägen av att söka sig till situationer och relationer som ger mycket, känslomässigt (Ziehe 1989:39). Detta är således inget riskfritt projekt. Tjejerna berättar att risken att falla av är en del av sporten som man måste leva med för att kunna fortsätta rida. Risken att skada sig är hög, och tjejerna medger att de har blivit skrämde och rädda för att stiga upp på hästen igen. Möjligheten att det kan hända något verkar attrahera dem, och tyder på en längtan efter känslomässiga rus. Relationen till hästen kan även bli emotionellt omtumlande. Susanne berättar om hur två hästar ”bråkade” om varsin plats i hennes hjärta. Den ena hästen avlivades och hon kände starka skuldkänslor gentemot den eftersom hon upplevde att hon enkelt hade bytt hästen mot en annan. Hon hade svårt för att älska den nya hästen. I och med att hon kände empati för den avlivade hästen fanns det en

ökad risk för att hon skulle bli sårad, och detta är en erfarenhet som hon är medveten om när hon nu ska sälja sin häst. Hon förbereder sig genom att lämna över ansvaret för hästen till någon annan.

En stor del av hästtjejernas vardag upptogs även av att medverka i tävlingssammanhang. Att delta i tävlingar kan vara ett sätt för den reflexiva hästtjejen att värja sig mot den moderna ambivalensen. Karin anser att tävlingarna är en bekräftelse på om hon är bra eller dålig på att rida. Det blir även synligt att det finns en ambivalens hos hästtjejerna gällande hur tävlingarna både ska vara roliga och viktiga. Det verkar som om föreställningen kring huruvida tjejer är tävlingsinriktade eller inte påverkar deras inställning. Karin berättar att de killar som finns i hästvärlden bara syns på tävlingar. Hon förklarar det som att killar är mer tävlingsinriktade än tjejer. Ulla Tebelius menar att föreställningen om att tjejer inte ser lika allvarsamt på tävlingarna som killar, påverkar tjejerna i sin identitet som sportutövare (Teblus 1991:76ff). Detta blir synligt i hästvärlden då tjejerna framhäver det roliga, men samtidigt går Karin emot det i och med att hon berättar att det är viktigt att det går bra, hon blir oerhört besviken annars.

I Karins berättelse ges en bild av att stallet och tävlingarna är två separata världar. Stallet är platsen där man förbereder sig, har sin trygghet, medan tävlingarna är platsen där man ska visa upp vad man kan. Man kan tolka det som om stallet är en privat sfär och tävlingarna en offentlig sfär. Denna gränsdragning är inte självklar. När Karin utvecklar sina tankar om varför killar bara syns på tävlingar framställs det som att killarna drar sig till privathästar, privatstall och privattränare, vilket hon menar är ett måste för att lyckas. I och med detta blir stallet, eller ridskolan en offentlig plats och killarnas privatstall en privat plats.

Tjejernas dominans i stallet ger upphov till en rad föreställningar om hästsporten som sport, och även om hur en tjej ska agera. En skribent till en insändare i Postis menar att hon har fått höra från killar och äldre personer att hästsporten inte är en "riktig sport". En annan skribent berättar att de som inte håller på med sporten inte får se hur fysiskt jobbigt det är att rida, skribenten menar att när man ser på fotboll syns det mycket mer. Båda två upplever således att deras sport inte stor i lika hög kurs som t ex fotbollen gör. Birgitta Fagrell menar att när man kopplar ett visst kön till en idrott upprätthålls könsstereotyper. När tjejer kopplas till hästsporten och killar till t ex fotboll, reproduceras "tjejiga" egenskaper till att höra ihop med stallet. I och med att tjejers kvaliteter inte står i högst kurs i samhället blir även hästsporten nedvärderad.

Både tjejer och killar utsätts för könsdisciplinering; hur man ska vara som tjej respektive kille. Detta sker oftast på den offentliga arenan, där killar agerar observatörer för tjejernas passivitet. I och med det faktum att killarna är osynliga i stallet, har de inte möjlighet att

disciplinera tjejerna där. Däremot är skolan en arena där hästtjejerna möter omgivningens kommentarer. Charlotte menar t ex att killar beskriver hästarna som ”hamburgare”, ”bil” eller ”tjejsport”. Detta gör killarna för att disciplinera tjejerna till att just fortsätta vara ”tjejiga”. Även inom ”killgrupper” är det viktigt att ta avstånd från något som anses vara feminint. Charlotte berättar att killar som började rida i hennes klass blev mobbade av andra killar, vilket medförde att de slutade. Hästsporten är något som bara tjejer ska hålla på med.

Könsidentiteter skapas och reproduceras genom handlingar och hur dessa i sin tur tolkas. Sara berättar att sådant som hon tycker är ett manligt beteende även finns i hästvärlden. Att t ex styra ett så pass stort djur som hästen tycker hon kan ses som ett manligt handlande.

Att ha hästar som intresse och ha hästtjej som identitet bör bara utgöra en begränsad tid i ens liv. Så upplever Karin det. Hon menar att folk tycker att hon för gammal för att rida. Hon berättar att det är många som slutar när de börjar på gymnasiet, då ridning anses vara mesigt, töntigt och ”tjejigt”. Det är inte särskilt tufft eller ”kvinnligt” att rida. Denna föreställning verkar inte komma från hästtjejerna själva utan från deras omgivning.

Hästvärlden är för de engagerade tjejerna en plats där de kan hantera den moderna ambivalensen. Gemenskapen med de andra hästtjejerna skapar trygghet, det blir en frizon från vardagen utanför stallet. Den skapar även föreställningar om kvinnlig identitet, men det är snarare omvärlden som applicerar kvinnliga egenskaper till hästvärlden. Hästtjejerna själva anser att de inte behöver bry sig om sitt utseende, inte är rädda för att ramla av och är tävlingsinriktade.

Källor

Otryckta källor

www.ridsport.se

Sydsvenskan 2004-10-11

Sydsvenskan 2004-10-12

Sydsvenskan 2005-01-05

Intervju med Charlotte & Anja, 2004-11-09

Intervju med Sara, 2004-11-11

Intervju med Karin, 2004-11-17

Intervju med Susanne, 2004-11-17

Intervjuerna finns i författarens ägo.

Bilden på framsidan är hämtad från: http://www.bioresurs.uu.se/myller/jordbruk/jord_bild/ridhast.jpg

Trycka källor

Andersson, Åsa, 2003: *Inte samma lika. Identifikationer hos tonårsflickor i en multietnisk stadsdel*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Ambjörnsson, Fanny 2004: *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.

Bauman, Zygmunt 1994: *Från pilgrim till turist*. Moderna Tider nr 47.

Beck, Ulrich 2000: *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Uddevalla: Bokförlaget Daidalos.

Bosseldal, Ingrid 1998: *Feminism och konstruktioner av kön. Dikotomier. Vetenskapsteoretiska reflektioner*. Lund: Studentlitteratur

Börjesson, Mats 2003: *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.

Ehn, Billy & Klein, Barbro 1994: *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet*. Stockholm: Carlssons bokförlag.

Fagrell, Birgitta 2000: *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Göteborg: HLS Förlag

Franzén, Mats 1994: *Gren och stil, eller sport som ungdomskultur*. Ungdomskultur i Sverige. Stockholm: Brutus Östlings Förlag Symposion.

Ganetz, Hillevi 1991: *Inledning: Unga kvinnor? Om unga kvinnor*. Lund: Studentlitteratur.

Gemzöe, Lena 1993: *Att vidga "det mänskliga". Om kvinnor- och genusperspektiv i antropologi*. Kulturella perspektiv nr.4.

Gemzöe, Lena 2002: *Feminism*. Stockholm: Bilda förlag.

Hedén, Anne & Matthis, Moa & Milles, Ulrika (red) 2000: *Över alla hinder. En civilisationshistoria*. Uddevalla: Albert Bonniers Förlag.

Johansson, Thomas 1994: *Den postmoderna människans identitet. Reflexivitet och begär. Mardrömmar och önskedrömmar. Om ungdom och ungdomlighet i nittiotalets Sverige.* Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Kotsinas, Ulla-Britt 1994: *Snobbar och pyjamastyper. Ungdomskultur, ungdomsspråk och gruppidentiteter i Stockholm.* Ungdomskultur i Sverige. Stockholm: Brutus Östlings Förlag Symposion.

Lalander, Philip & Johansson, Thomas 1999: *Ungdomsgrupper i teori och praktik.* Lund: Studentlitteratur.

Liliequist, Marianne & Nordberg, Karin 2004: *Genus och alternativa offentligheter.* Kulturella perspektiv nr.1.

Lövkrona, Inger 2002: *Feministisk forskningsetik – vad är det?* Kulturella perspektiv nr.1.

Nilsson, Per 1998: *Fritid i skilda världar.* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Sverkeli, Bjarne H 1998: *Hundeliv i Norge.* Gjøvik: Norsk Folkeminnelag.

Tebelius, Ulla 1991: *Vad betyder idrott för tonårsflickan?.* Om unga kvinnor. Lund: Studentlitteratur.

Ziehe, Thomas 1989: *Kulturanalyser. Ungdom, utbildning och modernitet.* Stockholm: Symposion bokförlag.